

- **Autor:** Ks. Wojciech Cichosz
 - **Tytuł:** *Język jako środek komunikacji i dialogu. Potrzeba czytelności aksjologicznej!*
 - **Źródło:** „Michael”, 2004, nr 4(66), s. 18-19.
-

JĘZYK JAKO ŚRODEK KOMUNIKACJI I DIALOGU. POTRZEBA CZYTELNOŚCI AKSJOLOGICZNEJ!

*Jeśli nie znasz portu przeznaczenia,
wiatry pomyślne nie będą ci wiały.*
[Lucius Annaeus Séneca]

Człowiek początku XXI w. może poszczycić się licznymi osiągnięciami we wszystkich dziedzinach życia. Błyskawiczny rozwój techniki, zdobycze z zakresu medycyny i technologii informatyczno-informacyjnej sprawiają, że przyszłość ludzkości jawi się optymistycznie(?)¹. Ale jednocześnie ten sam wzrost ekonomiczny powoduje daleko idące zmiany kulturowe, cywilizacyjne, jak również mentalne. Daje się zaobserwować coraz większe dążenie współczesnego człowieka do konsumpcji towarów i usług, której nie obwarowuje już żadna granica. Prawo popytu i podaży zaczyna dominować we wszystkich dziedzinach życia, dotycząc również samej istoty osoby ludzkiej, świata wartości i wychowania. W takiej przestrzeni powstają liczne koncepcje *myślicieli i mącicieli* politycznych, społecznych, edukacyjnych i *religijnych*. Przekonujemy się dziś o prawdziwości starożytnej maksymy, zgodnie z którą *témpora mútantúr et nos mutámur in íllis* (czasy się zmieniają i my zmieniamy się w nich). To, co od wieków stanowiło zasadę (gr. *arche*), cnotę (gr. *arete*), cel (gr. *telos*) oraz granicę (gr. *peras*), dzisiaj jest czymś daleko „wyzwolonym” i niejednoznacznym². Zwiastunem tych niepokojących zjawisk są dziś:

- zanegowanie ontologicznej różnicy pomiędzy dobrem i złem;
- odrzucenie obiektywnej różnicy pomiędzy prawdą i fałszem;
- zakwestionowanie zasady i celu;

¹ W. Cichosz, *Śladami wielkich filozofów*, Warszawa 2002; *Wychowanie chrześcijańskie wobec postmodernistycznej prowokacji*, Gdańsk 2001; *Wychowanie – wolność – granica*, red. E. Wójcik, „Gdyński Kwartalnik Pedagogiczny”, 2003, nr 2, s. 49-52; *Tożsamość szkoły i katechety w obliczu współczesnych wyzwań kulturowych*, „Gdańskie Materiały Katechetyczne”, 2003, nr 11, s.87-93; *Pasja etosu nauczyciela*, red. Z. Kropidłowski, „Universitas Gedanensis”, 2001, nr 2(24), s. 49-57; *Czy szkoła katolicka może ulegać postmodernizmowi?*, w: *Wychowanie w szkole katolickiej*, red. A. Sowiński, A. Dymier, „Szkoła Katolicka”, Szczecin 2000, s. 97-107.

² W. Cichosz, *Śladami wielkich filozofów*, dz. cyt., s. 15.

– negacja ontologicznego ukonstytuowania i struktury rzeczy.

Taka tragedia rozgrywa się na naszych oczach: upadają autorytety; scjentyzm, hedonizm i pragmatyzm stają się zasadą życia; konsumpcyjno-emancypacyjna filozofia postmodernistyczna dostrzegana jest na każdym kroku; w imię pluralizmu i tolerancji zanikają istotne różnice ontologiczne (programowy ateizm, manipulacja intelektualna i chaos terminologiczny), a człowiek – jak w filozofii Protagorasa – staje się miarą wszechrzeczy (*panton metron ho Atropos*).

Ten „dreszcz metafizyczny” zostaje wywołany u wielu. Gdy jedni „nową filozofię” uwielbiają za wolność, to drudzy przeklinają za relatywizm. Chrześcijańska *wolność do* staje więc w perspektywie tzw. postmodernistycznej *wolności od*. Widać to zwłaszcza teraz, gdy współczesny człowiek przeżywa głęboki i rozległy kryzys. Prelegent również ja „za” wolnością *do*, a nie wolnością *od*, albowiem lepiej być wolnym ze względu na dobro ważniejsze od samej wolności, niż pozostawać wolnym bez względu na wszystko.

Rozmycie aksjologiczne

Zadania misyjno-ewangelizacyjne zawsze były przedmiotem szczególnej troski Kościoła, który w ten sposób realizuje nakaz Jezusa Chrystusa: *Idźcie więc i nauczajcie wszystkie narody (...), ucźcie je zachowywać wszystko, co wam przykazałem* [Mt 28, 19-20]³. Wydaje się jednak, że dzisiaj ta troska jest jeszcze bardziej wzmożona i konieczna. Nie tylko język, ale i cały świat wartości zaczynają tracić – z szybkością ciągu geometrycznego – swoje właściwe zadania. Mimo wszystko *nie wolno tworzyć psychozy lęku i zagrożenia, ale starać się dostrzec realne – a nie urojone – niebezpieczeństwa*. Nie wolno głośić rozpacz! Bóg prowadzi nas przez nowe meandry kultury i doświadczeń. Choć całe społeczeństwo, a w szczególności dzieci i młodzież, są poddani oddziaływaniu różnych opinii świata kiczu i sloganów, to każdy z nas, jak Dobry Pasterz, szuka owiec i bezpiecznie je prowadzi.

Należy jednak pamiętać, że toczący się spór nie jest *sensu stricte* dyskusją znudzonych teoretyków. Dyskutanci stoją przed skomplikowanym dylematem *wyboru wartości zasadniczych*. Piłatowe *quid est veritas* wybrzmiewa szerokim echem po dziś dzień. Problem dotyczy odpowiedzi na pytanie: *czy pozostać wiernym wyznawanym dotąd wartościom czy też poddać*

³ Benedykt XV, *List Apostolski „Communes Litteras”* (1919); Pius XI, *Encyklika O chrześcijańskim wychowaniu młodzieży „Divini Illius Magistri”* (1929); Pius XII, *Humani Generis* (1950); Jan XXIII, *Mater et Magistra* (1961); Tenże, *Pacem in terris* (1963); Sobór Watykański II, *Deklaracja o wychowaniu chrześcijańskim „Gravissimum educationis”* (1965); Tenże, *Konstytucja dogmatyczna o Kościele „Lumen gentium”* (1965); *Statuty III Synodu Gdańskiego. Misja ewangelizacyjna Kościoła Gdańskiego na początku nowego tysiąclecia. Posługa nauczania i wychowania*, Gdańsk 2001.

się prądowi przemian; zmierzać ku źródłom czy też nowym perspektywom; być wiernym klasycy czy awangardzie; opozycji czy syntezie? W kontekście powyższych pytań należy przypomnieć klasyczne pojęcie prawdy, która stanowi własność myśli sformułowanej jako sąd o tym, co jest, że jest – *to ta onta doksadzein aletheuein dokei soi einai*⁴.

Chrześcijaństwo nie pozostawia w tej kwestii żadnych wątpliwości. Promuje takie działanie, które w centrum swoich zabiegów stawia osobę ludzką, której mają służyć takie wartości jak: prawda, dobro, autorytet, samodyscyplina, wymaganie od siebie i innych, kształtowanie silnej woli i charakteru, pokora wobec świata i życia, uczciwość, sumienność i pracowitość⁵. Chrześcijański program ewangelizacyjny odwołuje się nie tylko do pedagogiki personalistycznej i doświadczeń Kościoła, ale nade wszystko do Osoby Jezusa Chrystusa.

⁴ P. Jaroszyński, *Nauka w kulturze*, Radom 2002, s. 78.

⁵ W. Cichosz, *Wychowanie chrześcijańskie wobec postmodernistycznej prowokacji*, dz. cyt., s. 199-209.